

L'APRENTATGE PRODUCTIU A L'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

L'Institut d'Aprenentatge Productiu – IDAP és un centre municipal creat en l'any 1994 amb l'objectiu d'aplicar i difondre l'Aprenentatge Productiu, una metodologia pedagògica innovadora, coneguda i implementada amb èxit en d'altres països europeus i als Estats Units.

Recollint aquesta experiència estrangera i amb el convenciment del seu gran potencial, va néixer el primer dels programes formatius d'Aprenentatge Productiu a Vilafranca del Penedès, que va dur el nom de *Vilafranca Ciutat com a Escola*. Mitjançant aquest programa es van atendre persones majors de setze anys, en situació d'atur laboral, que plantejaven la necessitat de resoldre la seva situació socio-laboral i personal per mitja d'una formació més pràctica, més flexible i amb una major capacitat d'adaptació a les noves demandes de la recent anomenada Societat del Coneixement.

Des de llavors ençà el programa *Vilafranca Ciutat com a Escola* ha atès més de quatre centes persones, amb perfils i necessitats diverses, que han satisfet les seves expectatives relacionades amb la inserció laboral, la inserció acadèmica o, simplement, amb l'adquisició d'un índex més elevat de participació social.

Després de sis anys d'aplicació de l'Aprenentatge Productiu en el marc de la formació no formal, l'any 2000, l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès, a través de l'IDAP i, amb la col·laboració del Servei d'Educació, crea el programa *L'Aprenentatge Productiu a l'ESO*, davant l'emergent necessitat dels instituts d'Educació Secundària d'atendre a una tipologia d'alumnes que plantejaven dificultats d'adaptació al sistema educatiu tradicional. La primera experiència pilot va tenir lloc en l'IES Milà i Fontanals, durant el curs escolar 2002-2003. Actualment i des del curs 2006-07 son tots tres instituts públics de Vilafranca, IES Milà i Fontanals, IES Eugeni d'Ors i IES Alt Penedès, els que disposen d'aquest recurs en el marc dels programes de Diversificació Curricular i d'Atenció a la Diversitat dels centres.

Aules MAP (**M**etodologia de l'**A**prenentatge **P**roductiu) és el nom amb que es donen a conèixer aquests mòduls en el sí dels IES que, actualment, son una modalitat d'Aula Oberta adreçada a nois i noies de segon cicle d'ESO que han viscut itineraris educatius mancats de motivació i interès per l'aprenentatge i sobre els quals pesa l'ombra del fracàs escolar.

Després de vuit anys de treball, els resultats assolits han permès que, fins a dia d'avui, prop de 190 joves reconduïssin, no solament el seu itinerari acadèmic, sinó la percepció i expectatives que tenien de sí mateixos. Es per aquesta raó que tots tres IES coincideixen a ressaltar el valuós rol que juga aquesta aula en l'estructura global de centre.

Però, que és l'Aprenentatge Productiu i com s'implementa en les Aules MAP ?

Per definició, l'Aprenentatge Productiu és un procés d'educació basat en el concepte pedagògic del currículum individual, que condueix al desenvolupament personal, dins l'entorn social, alhora que beneficia a la pròpia societat. A partir de la dinàmica formativa, es pretén fomentar una major participació social dels/de les participants per tal de facilitar-los l'accés al mercat de treball i a nous nivells de producció intel·lectual i cultural.

L'Aprenentatge Productiu proposa una formació integral adreçada a l'adquisició de competències i habilitats professionals, socials i culturals que afavoreixin a l'individu en la seva capacitat d'actuació, amb noves eines i recursos, i li aportin una comprensió del món més crítica i realista.

El procés educatiu comença amb el *projecte formatiu individual*, que cada alumne/a elabora amb l'ajut dels educadors. A partir d'aquí es desencadena un itinerari d'activitats que es porten a terme a l'aula i en espais laborals reals i que, tot i l'enfocament personalitzat, es combinen en una experiència educativa de grup en el que tothom aprèn de tothom.

L'estada en empresa, dos dies a la setmana, és l'activitat central més destacada i que dona sentit al programa. D'altra banda, aquestes activitats no són buides de sentit sinó que van sempre orientades a la consecució de *productes*, altre element central entorn al qual giren la major part de les propostes de treball, incloent-hi també les de caire curricular.

Projectes i productes, activitats dins i fora de l'aula, amb ajut o sense, es retroalimenten creant una dinàmica única on la relació entre les parts metodològiques fonamentals i les eines pedagògiques que les configuren es clara, i sobre tot, lògica des del punt de vista de l'alumnat.

A les Aules MAP es tracta de crear un espai d'aprenentatge que s'adapti a l'alumnat, on hi puguin aprendre d'una manera que els resulti atractiva i que els permeti recuperar la motivació perduda. La seva estructura organitzativa es completament diferent a la d'una aula ordinària ja que les franges horàries no venen marcades pel règim d'assignatures sinó pel tipus d'activitat, en aquest sentit, el timbre de centre que marca els canvis de classe no significa res per a l'alumnat MAP.

Els alumnes comencen la jornada amb una *Sessió de Comunicació*, activitat de grup dedicada al debat i a la reflexió, a l'intercanvi d'experiències, a la planificació d'activitats o a la presentació dels projectes. En aquesta sessió s'analitzen, a més, temes d'interès social relacionats amb la convivència i el civisme com a eixos centrals, procurant un

desenvolupament del pensament crític. En aquest context, l'educador/a, partint més de l'escolta que del discurs, actua com a dinamitzador de grup.

A partir de la segona hora, té lloc l'*Activitat Teòrico-Pràctica*, destinada al desenvolupament de cada projecte formatiu individual, comptant amb l'ús intensiu de les TIC. Aquest projecte es centra en un àmbit professional que l'alumne/a selecciona i té una vigència trimestral. En conseqüència, l'alumne/a té l'opció d'aprendre i d'experimentar en tres àmbits professionals diferents durant tot l'any escolar. El projecte formatiu individual plasma les fites i els propòsits de l'alumne/a i està configurat per tot un seguit de treballs i productes a realitzar, d'entre els quals en destaca un que cal presentar a la fi del trimestre davant d'un públic, on s'apleguen professors, tècnics municipals i regidors. Aquest producte, que anomenem *producte físic*, ve a ser el treball estrella davant el qual l'alumne pren compromís. Sap que té un pes específic força alt en l'avaluació i, per tant, haurà d'abocar, d'una banda, el màxim d'habilitats professionals i transversals adquirides i, d'una altra, haurà de demostrar els nous coneixements teòrics tot donant les explicacions pertinents.

A més de la realització del producte, el treball individual consisteix, també, en fer recerques d'informació sobre l'àmbit professional escollit i sobre les diferents àrees de coneixement que configuren el currículum de l'ESO. Fan lectures i resums, gestions, consultes, i sobretot, es redacta el *diari de formació*, en el que han de pensar en tot allò que han fet durant el dia i relacionar-ho amb el que han après. Aprenentatge pràctic i reflexió teòrica, acció i pensament, tal com diria Vigotsky, agafats de la mà.

Tot compartint els mateixos espais, cada alumne/a treballa en allò en el que prefereix o que li convé, d'acord amb les circumstàncies. Es així com aprèn a gestionar el seu treball global, consensuat quinzenalment amb l'educadora en el marc d'un espai setmanal *d'assessorament individual*. Els itineraris formatius estan tutoritzats i dinamitzats, a l'aula, per dos educadors/es (un/a professor/a de centre i una tècnica municipal) i, en les empreses, pels mentors/res. Uns i altres treballen de forma coordinada i realitzen la seva tasca sense recórrer a fórmules impositives que recordin altres sistemes d'educació més tradicionals. De fet, els educadors i educadores a l'Aprenentatge Productiu acompanyen i assessoren en el procés d'aprenentatge dels veritables protagonistes, els alumnes, els quals esdevenen actius i responsables, capaços d'opinar i de decidir en cada un dels diferents moments de l'itinerari formatiu.

Dos matins a la setmana, i de forma alternada amb l'activitat al centre escolar, l'alumne/a assisteix a un lloc de treball real on realitzar la seva *estada en empresa*, on observa i participa en l'activitat professional seleccionada. Aquesta activitat, que pot produir-se en una escola, una empresa, un laboratori, un hospital, un espai lúdic i/o esportiu, una botiga, etc. ocupa un lloc

privilegiat en el procés educatiu perquè representa l'autèntic centre d'interès i catalitzador de l'activitat global que te lloc a l'Aula MAP. L'alumnat se sent tractat de forma diferent, i sol ser tot un descobriment adonar-se'n de que, a poc a poc i, deixant de banda els primers temors, està realment a l'alçada del que s'espera d'ell/ella. Ressorgeix l'autoestima i la confiança en sí mateixos, en un procés, quasi natural, que porta a molts pares i mares a expressar, sense embuts, que el seu fill o filla no sembla el mateix.

Els resultats que s'obtenen son realment satisfactoris, perquè l'alumnat assoleix un desenvolupament personal molt significatiu, a vegades, fins i tot espectacular, a més d'un coneixement professional de base en diferents oficis i/o professions que els permet disposar de més elements per anar definint el seu futur. Tanmateix augmenta el nivell educatiu dels alumnes aconseguint les competències bàsiques necessàries per a acreditar l'ESO i d'altres competències transversals i actitudinals que els ajudaran al llarg de la vida.

La traducció d'aquests resultats, en termes percentuals, seria: el 85 % assoleix l'ESO, d'aquests, el 55 % continuen els seus estudis realitzant cicles formatius de grau mig o cursos de formació ocupacional, i el 25 % s'adrecen al món laboral, trobant una primera feina, en alguns casos en la pròpia empresa on havien fet les estades formatives.

No tots els nois i noies tenen el mateix estil d'aprenentatge i les mateixes necessitats formatives, per tant, calen fórmules organitzatives flexibles, metodologies innovadores així com noves formes d'entendre la relació de rols dins l'aula, que permetin l'abordatge d'aquest repte.

L'Aprenentatge Productiu està demostrant ser una de les possibles solucions a aquesta demanda que, a Vilafranca del Penedès, ha estat vehiculada, en el marc de l'educació formal, a través d'un esquema d'actuació coherent i coordinat entre els diferents agents educatius implicats. Un esquema exemplar de compromís municipal i de proximitat a la realitat educativa del territori, el qual, conjuntament amb l'entusiasme de tots plegats, han dut a l'èxit les Aules MAP com una bona opció, en molts casos, l'última, per a accedir a l'acreditació en aquesta etapa de l'escolaritat obligatòria.

Mercè Marcé Cumplido
Directora de l'Institut d'Aprenentatge Productiu - IDAP
Ajuntament de Vilafranca del Penedès

Web IDAP: www.idap.vilafrancavirtual.org

Video Aules MAP: www.vilafranca.cat/html/novestecnologies/formacio/formacio.html